

ДОСВІД ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ГАЛУЗІ У КОНТЕКСТІ ПЕДАГОГІЧНОЇ СПАДЩИНИ Ф.ФРЕБЕЛЯ

У статті розкрито особливості процесу підготовки майбутніх вихователів дошкільних начальних закладів у контексті педагогічних ідей Ф.Фребеля, обґрунтовано доречність використання досвіду міжнародної співпраці Херсонського державного університету та Фребельсемінару (м.Кассель, Німеччина)

Ключові слова: підготовка майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів, інтеграція освітніх систем, педагогічні ідеї Ф.Фребеля, модернізація змісту дошкільної освіти.

Невід'ємною частиною системи освіти в будь-якій країні світу є підготовка майбутніх педагогів, зокрема фахівців першої освітньої ланки – вихователів дошкільних навчальних закладів. Вона тісно пов'язана із суспільством і обумовлена культурою, характером та менталітетом нації. Керівні принципи державної політики, соціально-економічні проблеми, нові очікування і зміни, що відбуваються в освіті, вимагають відповіді від педагогічної системи освіти та забезпечення перспективних освітніх програм.

Модернізацію вищої освіти, головною метою якої є підвищення якості навчання, неможливо забезпечити виключно емпіричними підходами. Потрібні нові ідеї та науково-методичні інновації.

Аналіз наукових і методичних джерел з питань професійної підготовки майбутніх вихователів дошкільних навчальних закладів показав, що недостатньо використовується закордонний досвід та не відображаються з достатньою повнотою основні положення щодо змісту і методики їх підготовки. У цьому сенсі значущим для сучасної педагогічної освіти виявляється закордонний досвід ідей гуманістично орієнтованої педагогіки, досвід, який довів свою результативність в процесі взаємодії з різними

національними педагогічними системами. Разом з тим, поширення та практичне використання зарубіжних освітніх систем і технологій ставить перед сучасними педагогами питання, пов'язані з проблемою адаптації, визначенням можливості і меж їх авторської інтерпретації вітчизняними педагогами [5, с. 1].

В останні роки різні країни світу стали на шлях реформування своїх освітніх систем та затвердження нових параметрів навчання та виховання підростаючих поколінь. Ці процеси зумовлені соціально-економічними процесами у суспільстві. Зміни у світовій економіці, конкурентність економічного середовища загострили проблеми якості та зробили «освітній інтелект» населення важливим стратегічним ресурсом. Нові задачі, що стоять перед вищою школою, вимагають кардинального перегляду традиційних методів викладання, тісної інтеграції освіти та науки, узгодження існуючої системи освітніх рівнів з класичною європейською системою вищої освіти, зміни філософії освітньої парадигми.

Реформи у вищій школі в рамках Болонського процесу дали шанс для розвитку навчальних програм для вихователів і фахівців у галузі дошкільної педагогіки. Потреба у вищій освіті для вихователів дитячих садків закладена у законі про сприяння розвитку дошкільної системи виховання і освіти. Стратегічними напрямками закону є поєднання професійної діяльності і традиційної форми сім'ї, рання освіта дітей, і тим самим кращі перспективи для держави в цілому [1, с. 29].

Завдання формування професійної готовності студентів до педагогічної взаємодії з дітьми – це формування у студентів усвідомленої професійної активності. Під цим терміном слід розуміти усвідомлення фахівцями мотиву, мети, траєкторії своєї активності, способів її використання при педагогічній взаємодії з дітьми дошкільного віку. Сенс і мета такого роду активності полягає у відтворенні себе як фахівця, як особистості в конкретному суб'єктному та індивідуальному образі. Професійна готовність до педагогічної діяльності включає, зокрема, сформованість особистісно-значимих, професійних якостей вихователя, що дозволяють якісно

здійснювати педагогічну діяльність і сприяти досягненню ефективних результатів в процесі виховання дітей [3, с. 24].

Сучасна система освіти спонукає науковців звернутися до історичних джерел педагогіки. Мова йде про педагогіку Фрідріха Фребеля – автора ідеї суспільного дошкільного виховання. Звернення до педагогіки Ф. Фребеля – шлях синхронізації за ментальністю, культурою, освітою адже процес глобалізації передбачає інтеграцію усіх сфер суспільного життя. Лейтмотив глобалізації – синхронізація освітніх систем [4, с. 5].

Аналізуючи шлях становлення освітньої дошкільної галузі, чітко прослідковуються підходи до професійної підготовки, розроблені видатним німецьким ученим Ф.Фребелем. Можна визнати, що фребелівська педагогічна концепція протягом століть довела свою життєздатність, актуальність, стала своєрідним фундаментом для становлення дошкільної педагогіки у різних країнах світу. Це положення підтверджується сучасним станом професійної підготовки фахівців у вищих навчальних закладах України.

В умовах глобалізаційних змін актуальною є модернізація змісту дошкільної освіти, гуманізація її цілей та принципів, переорієнтація на розвиток особистості дитини.

«Орієнтована на гуманістичні цінності українська система дошкільної освіти обрала дитиноцентризм за основу своєї методологічної основи» [2, с.3].

Для розширення змісту підготовки майбутніх вихователів дошкільних установ пропонується доповнити його ідеями фребельпедагогіки. Вони ґрунтуються на своєрідному синтезі теорії пізнання, логіки, психології та дидактики. Серед характерних особливостей педагогічної системи слід виділити: обґрунтування засобів і методів виховання дітей дошкільного віку; розробку теорії гри і створення практичних посібників для дитячих ігор; організацію установи для виховання дітей і введення терміна «дитячий сад», як назви для закладу суспільного дошкільного виховання. Німецький педагог підходить до обґрунтування необхідності всебічного, гармонійного розвитку, починаючи з народження на основі природовідповідності; він формулює і основні положення дошкільної педагогіки.

Процес підготовки до впровадження фребельпедагогіки у практичну діяльність з дітьми потребує чіткої інтеграції та системності в оволодінні знаннями, вміннями, запропонованими видатним німецьким вченим. Теоретичну базу до сприйняття і осмислення ідей Ф. Фребеля забезпечують студентам вивчення навчальних дисциплін: «Вступ до спеціальності», «Загальна педагогіка», «Історія педагогіки», «Педагогіка дошкільна», «Методика фізичного виховання дошкільників», «Теорія і методика формування елементарних математичних уявлень», «Співпраця ДНЗ з родинами» та ін. Закріплення отриманих знань і вмінь відбувається за рахунок дисципліни варіативної складової навчального плану – спецкурсу «Фребельпедагогіка».

Мета дисципліни – озброїти майбутніх вихователів науковими знаннями з організації освітнього процесу в сучасному дошкільному закладі на основі педагогічних ідей Ф. Фребеля, ознайомити з їх категоріальними, змістовними і структурними характеристиками. Важливим є актуалізація знань з вже вивчених методик роботи з дітьми в контексті фребелевських поглядів на формування елементарних математичних уявлень, розвиток мови, ознайомлення з природою, образотворчу діяльність, рухову активність.

В основу програми спецкурсу покладено змістовий модуль «Теоретичні та практичні основи педагогічної системи Ф. Фребеля» з урахуванням міжпредметних зв'язків. Пропонуються для вивчення теми: «Становлення світогляду та педагогічних пріоритетів Ф. Фребеля», «Фребелівська теорія гри», «Творчість і самодіяльність дитини за Ф. Фребелем», «Фребелівські дидактичні матеріали і посібники», «Фрідріх Фребель про ознайомлення з навколишнім світом через працю в природі», «Мовний і руховий супровід діяльності дітей», «Українські педагоги – послідовники педагогічних ідей Ф.Фребеля», «Діяльність Київського фребелівського педагогічного інституту», «Творча спадщина Ф. Фребеля в освітньому просторі Херсонського державного університету. Діяльність Освітнього центру Ф.Фребеля при факультеті дошкільної та початкової освіти ХДУ» та ін.

Логіка побудови навчальної дисципліни обумовлена системою

послідовної роботи з оволодіння професійною компетентністю вихователя дошкільного навчального закладу: від усвідомлення сутності проблеми організації освітнього процесу з використанням фребелівських виховних ідей, спрямованості на застосування фребельпедагогіки в майбутній професійній діяльності до формування потреби студентів у самовдосконаленні умінь і навичок професійного зростання.

Розроблено навчально-методичне забезпечення спецкурсу, що містить тексти лекцій, розгорнуті плани семінарських і практичних занять, завдання для самостійної роботи, питання і практичні завдання поточного і підсумкового контролю, питання до заліку.

Підготовка студентів до практичних занять передбачає ознайомлення з методичними рекомендаціями і матеріалами для самостійного вивчення. Студентам також пропонуються рекомендації щодо організації та проведення різних форм роботи з дітьми дошкільного віку. У методичних вказівках містяться конкретні посилання на літературні джерела, що знайомлять студентів з основними ідеями Ф.Фребеля та з працями його послідовників.

Підсумковий контроль передбачає виконання тестової письмової роботи теоретичного характеру, виконання практичного завдання, підготовку і презентацію відеороликів, захист власного портфоліо.

Специфічною особливістю вивчення педагогіки Ф. Фребеля є необхідність роботи з літературними джерелами, що розкривають шлях становлення педагогічних поглядів, їх зміст і методику реалізації. В сучасних умовах професійної підготовки з цією метою застосовується хрестоматія як дієвий засіб організації пошуково-дослідницької діяльності.

Результати детального дослідження першоджерел, наукових праць послідовників, існуючих хрестоматійних посібників показали недостатньо повне уявлення про педагогічну наукову спадщину Ф.Фребеля, зміст публікацій, узагальнюючих досвід використання його педагогічних поглядів.

Вирішення цієї проблеми знайдено в складанні хрестоматії «Фребельпедагогіка» [6]. Даний посібник дозволяє студентам ознайомитись з педагогічними поглядами видатного німецького вченого, з колекційними

виданнями кінця XIX - початку XX століття, архівними матеріалами.

Хрестоматія рекомендована Міністерством освіти і науки України як навчальний посібник для студентів вищих навчальних закладів.

Потреба в більш детальному вивченні педагогічної спадщини Фребеля реалізується шляхом використання в навчальному процесі засобів трисуб'єктної дидактики і медіа-супроводу спецкурсу, який називається WEB-мультимедіа «Фребельпедагогіка».

Такий підхід до підготовки фахівців дошкільної галузі сприяє цілісному процесу професійної підготовки у вищих навчальних закладах. Чітко простежуються міжпредметні зв'язки, логіка формування професійних умінь, можливість інтегрувати дисципліни нормативного і варіативного напрямків, що веде до продовження і розвитку кращих традицій формування професійної компетентності фахівців з дошкільного виховання.

Підвищенню рівня фахової підготовки педагогічних кадрів дошкільної освіти в Херсонському державному університеті сприяють партнерські стосунки з вищими навчальними закладами Австрії, Білорусії, Німеччини, Польщі; стажування викладачів і студентів за кордоном; заснування наукового осередку Міжнародного Фребельтовариства; відкриття Освітнього центру Фрідріха Фребеля.

У березні 2002 року було підписано угоду про взаємне співробітництво між Херсонським державним університетом та Фребельсемінаром (м.Кассель. Німеччина), згідно якої відбувалися візити, проводились стажування викладачів та студентів факультету дошкільної та початкової освіти. Результатом є поглиблення та зміцнення партнерських відносин між ХДУ та Фребельсемінаром, деталізація взаємної співпраці, пошук нових напрямків співробітництва, культурний обмін.

Основна мета діяльності Освітнього центру Фрідріха Фребеля: актуалізація потреб рефлексії історичного досвіду розвитку дошкільної педагогіки в контексті традицій та інновацій з метою збереження власної національної ідентичності, презентації на міжнародному рівні свого культурно-освітнього потенціалу; створення єдиного освітнього середовища

в умовах інтеграції сучасних освітніх систем Європи та світу.

Серед завдань Освітнього центру варто виокремити такі як дослідження та вивчення проблем виховання та навчання дитини; створення умов для вивчення культурної та педагогічної спадщини Фрідріха Фребеля; впровадження, пошук та розробка оптимальних методик виховання та навчання дитини за системою німецького вченого; здійснення діяльності, спрямованої на допомогу дітям, які потребують допомоги, надання їм освітніх послуг; організація співпраці з українським та закордонними громадськими об'єднаннями; випуск і поширення періодичних і неперіодичних видань, відеоматеріалів, пов'язаних із діяльністю Центру.

До основних напрямів діяльності Освітнього Центру також належать: організація постійно діючого на базі ХДУ семінару-тренінгу для педагогів-практиків у галузі дошкільної освіти «Інтеграція сучасних освітніх систем Європи та світу в контексті впровадження педагогічних ідей Ф.Фребеля»; розробка навчально-методичного забезпечення спецкурсу за вибором «Фребельпедагогіка»; вивчення оптимальних методик виховання та навчання дітей дошкільного віку за системою Ф.Фребеля; участь у заходах управління освіти Херсонської міської ради, управління освіти і науки Херсонської обласної державної адміністрації, Херсонської академії неперервної освіти з метою мотивації педагогічного загалу Херсонщини до вивчення культурної та педагогічної спадщини Фрідріха Фребеля; розширення мережі ДНЗ, що впроваджуватимуть в освітній процес педагогічні ідеї Ф.Фребеля; розробка мультимедійних презентацій з дисциплін, які запропоновано для викладання німецьким студентам під час візитів; інші напрямки діяльності, що сприятимуть соціальному та культурному розвитку.

В Центрі проводяться педагогічні читання, наукові студентські конференції, семінари-тренінги для працівників дошкільної освіти. Такі зустрічі демонструють тісну співпрацю теоретиків та науковців і тих, хто практично займається дошкільним вихованням.

Освітнім центром здійснюється науково-методичний супровід Херсонського я/с № 33, який носить ім'я німецького вченого. Викладачі працюють з педагогами закладу, проводяться методичні семінари, майстер-класи. Студенти факультету дошкільної та початкової освіти постійно відвідують дитячий садок, допомагають у облаштуванні території, проводять з малятами заняття, ігри, свята та розваги. Німецькі партнери, благодійні фонди та організації надають спонсорську допомогу дитячому закладу.

Протягом семи років відбулося п'ять міжнародних конференцій, більше двадцяти науково-практичних семінарів.

У травні 2016 року колеги із Німеччини – директор Фребельсемінару доктор Фреймут Шірмахер та голова благодійного фонду «Антонівка» Вінфрід Морлок взяли участь у Міжнародному науково-практичному семінарі «Інтеграція сучасних освітніх систем Європи та світу в контексті впровадження педагогічних ідей Ф.Фребеля». Підсумком візиту стало поновлення Угоди про взаємне співробітництво між Херсонським державним університетом та Фребельсемінаром м.Кассель. Документом передбачено розвиток академічних та наукових відносин між навчальними закладами.

Свого часу Фрідріх Фребель наголошував, що «Доля дитячого садка знаходиться в руках дитячих садівниць. Вони, у разі глибокого усвідомлення педагогічних ідей, можуть принести величезну користь дітям, яких їй довірили. Але, якщо вона знайома лише з прийомами без опанування їх філософського змісту, може скалічити справу, за яку взялася. Невмілий вчитель не здатний так нашкодити дитині, як нерозвинена садівниця, тому що має справу з вихованцями надто ніжного віку» [6, с. 123].

В умовах інтеграції України в європейську спільноту, реформування системи освіти зростає роль учителя та вихователя як одного з факторів реалізації державної стратегії формування інтелектуального і духовного потенціалу нації.

Реалії сьогодення вимагають підготовки педагога, здатного не тільки передавати необхідні знання, відповідні світовому рівню розвитку науки і техніки, але й виховувати компетентних людей, які можуть орієнтуватись у

сучасних реаліях. Це потребує використання історичного досвіду та розробки нових концепцій освіти, створення умов для виявлення і розвитку творчих здібностей майбутніх педагогів та постійного вдосконалення їхньої педагогічної майстерності [5, с. 2].

Список використаних джерел:

1. Болонський процес у фактах і документах (Сорбонна – Болонья – Саламанка – Прага – Берлін) / Упорядники: Степко М. Ф., Болубаш Я. Я., Шинкарук В. Д., Грубіянюк В. В., Бабан І. І. – Тернопіль: Вид-во «Економічна думка» ТАНГ, 2003. – 60 с.

2. Методичні рекомендації до Освітньої програми для дітей від 2 до 7 років «Дитина» / наук. кер. проекту В.О. Огнев'юк ; наук. ред. Г.В. Беленька ; авт. кол.: Г.В. Беленька, О.Л. Богініч, В.М. Вертугіна та ін. – К. ун-т ім. Б. Грінченка, 2016. – 352 с.

3. Петухова Л. Є. Фрєбельпедагогіка – шлях до інтеграції освітніх систем України та Німеччини / Л. Є. Петухова, О. Б. Полєвікова. // Європейські інтеграційні процеси в Україні: стан, проблеми та перспективи [матеріали Всеукр. практ. конф. (Херсон, 11 жовтня 2011 р.)] – Херсон : Видавництво ХДУ, 2011. – С. 24 – 25.

4. Петухова Л. Є. На шляху до створення єдиного освітнього середовища Європи та світу / Л. Є. Петухова, О. Б. Полєвікова, О. В. Співаковський // Печатное слово – Информационно-метод. журнал изд-ва ХГУ – 2010. Херсон, Выпуск 1(35). – С. 3 – 5.

5. Петухова Л.Є. Новітні підходи до формування професійних компетенцій майбутніх фахівців дошкільної та початкової освіти / Початкова школа. 2007. – №3 . - С. 1-3

6. Хрестоматія «Фрєбельпедагогіка»: Навчальний посібник / упорядкув. Петухова Л.Є., Анісімова О.Е. – Херсон: Айлант, 2013 – 236 с.

Анисимова Е.Э.

ОПЫТ ПОДГОТОВКИ БУДУЩИХ СПЕЦИАЛИСТОВ ДОШКОЛЬНОГО ОБРАЗОВАНИЯ В КОНТЕКСТЕ ПЕДАГОГИЧЕСКОГО НАСЛЕДИЯ Ф.ФРЕБЕЛЯ

В статье раскрыты особенности процесса подготовки будущих воспитателей дошкольных учебных заведений в контексте педагогических идей Ф.Фрєбеля, обоснованно уместность использования опыта международного сотрудничества Херсонского государственного университета и Фрєбельсеминара (г.Кассель, Германия)

Ключевые слова: подготовка будущих воспитателей дошкольных учебных заведений, интеграция образовательных систем, педагогические идеи Ф.Фребел, модернизация содержания дошкольного образования.

Anisimova E. E.

EXPERIENCE TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS PRESCHOOL
EDUCATION IN THE CONTEXT OF PEDAGOGICAL HERITAGE

F.FREBELYA

The article reveals peculiarities of the process of preparation of future teachers of preschool educational institutions in the context of pedagogical ideas F.Frebelya reasonably appropriateness of the use of international cooperation of Kherson State University experience and Frebelseminara (Kassel, Germany)

Key words: training of future teachers of preschool education, the integration of educational systems, pedagogical ideas F.Frebelya, modernization of the content of preschool education

Авторська довідка

Анісімова Олена Едуардівна - кандидат педагогічних наук, доцент кафедри педагогіки дошкільної та початкової освіти Херсонського державного університету

ДОМАШНЯ АДРЕСА

Анісімова Олена Едуардівна.

вул. Бойко, буд. 187, кв. 23;

м.Херсон, 73000

Тел.дом.: (0552) 37-77-25, тел.моб.: 0990224295

e-mail: anisimova_7@ukr.net